

Landskap: SkåneUpptecknat av: Annette SonessonHärad: FjäråsAdress: ÅspringeSocken: Ö Åspringe

Berättat av:

Uppteckningsår: 1947Född år 1881 i Ö Åspringe

Två o. sed betv slakt a. dyg. s. 1-8.

" " " pengar o. skatten. s. 9-12.

Jättan. s. 13.

Prydnaadskepp och uppsig. s. 14.

Lekan. s. 15.

Ino. o. Fk:s
fr. form. IV

Luf. 54.

" 55.

Skriv endast på denna sida!

Slakta Di skulle slakta i ny för fläsket skulle bli fastare. Hälst också då de var mitt väder för saltet skulle läkra. I ny bet också saltet bättre på.

2 För i tiden var här ju ingen s.k. yrkesslaktare, d.v.s. som slakta och handla med slaktdjur. De var ju så att här var alltid någon inom byn, eller socknen som hunde slakta. Den egentliga slaktideln var ju på senhösten, och till jul. Då skulle ju både husmän, och allmogen slakta julgrisen. Bondes slakta även boskap. Den som di hunde slakta fick dra i kring i långa tider o slakta.

Aldrig mer än på ett ställe för dagen. Å senare tid, då bänderna sålde svin, anlitades yrkesslakтар. Di hunde också göra slakten finare och inera skickligt. Om di skulle slakta en häst anlitades räckaren att flå den.

Aven om något boskap var självdöd skulle räckaren flå den.

³ Räckaren fick någon betalning, men de var ej stor, i fråga om pengar, beränin och mat hörde till. Han fick också av köttet. De självdöda fick han så mycket han ville av. Slaktaren som bara gick i kring i bygden slakta för dräktring.

⁴ Räckaren, som även kallades (nattmann) var nästan rent avskydd. De var ju en skum figur. Jag minns den gamla räckaren här var. Allt simpelt arbete skulle han ju utföra. Mycket skulle göras om natten, därfor kallades han nattmann.

Ett gammalt sätt som alltid svar om något fullt de e ju räckararbe. de här räckaren so

ACC. N:R M. 10233:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Rackaren var ju en råbarkad, osnyggad person, åtminstone den gamle här var. Han var nästan alltid ute i bygderna på skrävtag. De var som alla kreatur, särskilt hundar och fjuror vädrade något, för så snart rackaren kom blev de rent vilda inta. Rackaren kunde även bota dandvärk, de idka han även då han drog i kring. Han var särskilt fruktan var han kom, av fruntimmer. Han var ju för de mästerfull och osnyggad. De drodde även oft han kunde ställa ont på folks. Ett gammal ute efter honom. Den e rackarslyg med de enda utan rackartig dijta. Han bodde i ett hus vid Gammalstörs skäl, intill en skog, en däld. Hans husdu prästd att han om nätterna var ute i skogen och hade samtag med aktsessonen. Han kom och hallo på honom. Rackarens konster att bota var ohuyggliga. Han bota för aleganfall, då tog han ut hjärtat av hundar och djur men di levde. Blad och könsdelar tog han när han fläddde djur. Fruntimmer som han skulle bota gav han dylikt. Han tog ju mange vilda djur som han hade till dylikt. De är väl omkring 55 år sen han dog, då gamonal. De var ju på socknens bekostnad. Idyckorådet föhde ju honom, och en del andra gubbar från socknen. Eftersom de var socknens rackare, så bjöd en av stor gubbarne ett halvt atop konjak. En annan av stor gubbarne sa när di fält honom i graven, som de e djeinge rackare, så bjöder jag champagne så rackaren kom bra i jorden.

ACC. NR. M.10233:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

5 Sen den gamle rackaren dog, har här ej varit fler sådana. I Härva var också en rackare, men de hördes ej av att han var så rövalkad. De är många år sedan han dog. Senare, omkr 1900 och något innan blev här slaktare som köpte både slaktade och levande djur, di även slakta till folket som skulle anlita slaktare, till jul ad. Numera finns här skickliga slaktare. Di fler både hästar och andra djur. Slakthuset har di även till föda i många år, men jag minns som barn de var särskilt med hästkött, många ville inte bara röra vid det längst mindre ha det i huset. Sen di börja med ha slakthöf i korn, och köttbullar var de många som ej ät sådant bara för där var hästkött. Di är ej salukor för di var räddla där dylikh. Sen här blev djurläkare i Härby anlitas han ju till mycket som först slaktare ej. Nu är de ju lika hederligt med vad slaktet som hälsat. De var ju mycket fär som gjorde de så avskytt, för att rackaren var med.

6 Så länge rackaren var med utförde han de arbeten med kastrering. De bordakurna kastas ju, men rackaren han hade ju sådant till mycket dumhet. Där som var något infaldig finare kunde han locka dem till alla dumheter. Numera är här många som ej är slaktare, men vana med djur, som kan hestrera. Om ett djur kastrades innan de slaktades, skulle di taga körsdelarna, att bota sjukdom med. De var efter rackarens metod.

ACC. N.R. M. 10233:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

2 Skjutet villsibråd, de var mest havande kvinnor som ej skulle se de. Om di såg ett sådant djur flera, fick barnet slaganfall, eller ej kunde gå. Di gamla jägarna tog blod av hare och falka, som di bruka till vidareprölse. Om en havande kvinna såg en hare fick barnet haraskaur (kluvan överläpp).

5 Självdöda djur, som hästar, fläddes, sen grävdes di ner. övriga andra djur som var självdöda grävdes ner. Di påstod de var svårare att få självdöda djur än andra. En gervare sätter sig också på bunden om djuret var självdött.

9 En havande kvinna fick aldrig vara närvarande vid slakt. En gift kvinna brukade inte taga blodet av grisens di påstods att om hon de gjorde kunde hon inte sen bota för lyster om de behövdes. Sen djuret var dött kunde hon ju deltaga i övrigt med att glötha brukade di ev hälla för att se på slakt.

10 En gammal bra var, att di skulle inde ömkas vid ett djur, då hade svårare att dö.

11 En slaktare kan åtminstone numera få med händerna. Här är också di slaktare som har fingrarna krogiga, som di fått när di fått djur.

12 Skämt vid slakt kunde ju förehemma. När slaktaren skulle gå hem så hade han ju i beländ fått flera sutor. Di kunde di som var med vara knicka skrära rämpan av grisens och fåta bak på recken, så kom han sedan hem.

13 Örsdelarna som han hade skurit bort, kunde pressa på att stoppa i lämman.

ACC. N.R. M. 10233:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

13. eft. svin var där inte så mycket som skars bort, men något var de ju. Där var gallblåsan, hörnselarna, vid hjärtat var de små flikarna, kallade tjyrjen. När säntan redades, heter de mera. De som skars bort kostades allt flöna och katta känne åsa äu mā.

15. Ben togs ej till vara annat än di knabba i lu till hänsen, eller krossa ben myjla. I huvudet var di s.k. skäverbenen som di tog vara på. Di hade till bestmedel med skäver. Idhöornen tog di. För i tiden hade manfolken dem att ha med vid släktern. Di hade krossad sandsten i de. Di använde köhorn som hörlur. Di som var lemhärda satte dem till örat, för att höra bättre. Jag minns en gammal som hade ett köhorn till örat när han var i kyrkan.

17. En slakt kan di röra i hela allting nistan. Men de har ju alltid varit att särskilt finare fält sämre. Även tiggare, eller någon som kom som de ej var så noga di tyckte. Där var ju onyckhet i slakten som var mindre världigt. När di lade preserlytten blev där mycket som var s.k. skräddes från, ögon, öron, trillan och mera dylikt.

De lades härskilt, de fick di ha som de ej var så noga med. Så var skallan, den del av halsen mellan lungan och hjärtat, de var ju mest bräck. För ben som klöven var svår haktes. Allt sådant fick di som var mindrevärldiga. Di skulle inte ha som di uttr. en renshuren bit. De var stakkalabidar.

Vor där en vaktspjyk fick han rämpan. Men plöcka benen.

18 Av blodet koktes blodkorn, ralt, hakades plättar, samt koktes svartcoppa. Som läkemedel, var de ju om di skulle bota lyte. Då tog di de rista blodet som kom från djuret, då skulle den ha som var sjuk. De var ju alagafall, till någon åkomma som di kroddas händerde sig efter djur. Var blodet levrat kunde de ej använda.

19) På svin var de iaktan, interlinnan, myllgåföd. Alla inelror med ett namn, (räntan) de var renegerna (småtarmarna) kransen (som renegerna var i) Di krogde fjästern, häiffzären, lever, lunga, nölefrälsaren, (en lång köttremse som var vid maglinnan) De kastades i regel, den hade namnet nölefrälsare, om di lade den i när di kokade korn skulle korvskinnet hålla. Se var de ju hjärta och lunga som hängde samman med skalltron. På får var de ju räntan, där var en mage som kallades väntan,

På storboskape var os en färänta, kalunen, vrommen, hinsdelarna fligen, bärancos

20 De olika slaktprodukterna, sötan, leverpölsa, hackepölsa, därav att innan här blev köttkvarn, hakades allt, kyndpölsa, ministorkorn, röllerölsa, röggengerna, dalhagen, hisa, skanka, tessa, tagel, römpan, knapparpan. (grisamoren) könsdel

21 På stora svin togs minborsten som var åt ryggen, den emr åkomakaren till resp. linhåret om till dräktpuder. Tagel och möthår togs var på. Möthår om till värmad, eller såldes de till garnare tillika med tagel.

Skengato, som klipptes av skinn om till värmad. Skengatosmaller.

ACC. NR M. 10233:7.

22 Några särskilda delar togs i vara på, hörnen tog di bletsan brukta di bläsa upp glösta fick att beha med. Av könsdelarna då blev de av någon som hade den att vara oförskänd med. Eller om di skulle bota någon åkommna.

24 Hudarna fick sättas till garnaren. För i tiden di gamla akräddarna gjorde di farshinnen. Di hade en järnshenna som var löjel, som var fäst i en stolpe uti på logen, eller var som hälst. Så stod en viol var sida om den, bjuringen och arbetskinnet på den. Si fick skinnet hänga några dagar, sen arbata di igen så gick de till skinnet blev emidigt de blev tegjort.

25 Slaktplassen gjordes ju ordentligt ren, den separades. Alt förmimehall, och annat som rensades ur, bars väl istedt, helst begravas vid gedsetthagen. De har ju benägenhet att samla flugor, och sprida en ryktlig stank. Fyde samlas också kring de,

26 På den tiden då slaktaren gick i kring och slakta en gris på vart ställe, så tog han ingen annan betalning än byudning. Han kom tidigt, de gjorde di alltid då de var på hästern, för di skulle hinna med alt, dagen var kort, och dålig belysning.

Först skulle di ha gått, två karar förutom slaktaren. När di så hade slaktat, skulle och restet skulle di ha slaktesuppen, hälest gått. Sen hängde di upp grisens och ekornas upps, så skulle di ha mat och bränning. Sen innan di gick gick igen.

Slaktaren och di som hjälpte till skulle ha en lit boglösa när den blev kokad.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N.R M. 10233:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

- Där var ju alltid nägen som skulle ha en smakbit av alekten. De berodde ju på vem
de var dörför blets de. Prästen vet jag ej har fått, men skolemästaren föri tiden.
- 27 Di skulle ja inte dycka dyjuret förrän de blev riktigt svallt, så di skar ej av de
den dagen. Gamla sugger hade di mot vilja matat åt åta. De var ju segt.
- De samma med fjur, de var segt, vilt var di inte riktigt benägna på.
- 28 Korvkokning har alltid varit svart, värmen fick passas väl. Korven fick
prickas ofta. Di kunde inte stoppa korven så full, då svälde den.
- När di la korven i grystan skulle di säga korvskiom som håddskinn.
- 29 När di om jul hade erinförer så blev där ju alltid många ben, di skulle gnagas.
Då tog di en egen mellanåt som di gnaga. När di hade ätit skulle di se vem som hade
störst benhög. De hände då till att di tog benen med sig ut. Di skulle inte
ligga o skäms.
- 30 De var ju vid Mården som de var gästslakt då skulle di ju ha svartagrypa.
Di skulle som di sa gela gausatår, de var småkrans som koktes.
- Di fick slakta håddskaina, de var också adekt småkrans.
- Po hästen var de får och till jul gris, då var de syrla och all blodmat.
- Av får sa di alltid, di lurade fauragrinserna, å slakta fäurelättarna,
fauragrins var huvudsbergot i luschaled, de andra hönsdet.

De var många av di gamla som hade prängarna förvarade i sängen under huvudet
Di var på prängarna i strumpran, de har förekommit även på senare tid.

En gammalende, som di dala om hade pengarne i en påse som hängde under halselj-
kem. I histlesädiken har varit ett gam. förvaringsrum. Gamla gubbar hade alltid
plånboken i ingångsskan. Gummor hade bärson i Carmen, eller önnekjorttalammans

2 De var inte lora att betala ut pengar nyårsdagen, eller först på nyåret. Då blev de
utgifter och ingen dryghet med pengar hela året. De var surtigare att få en peng först.
På marknader, eller dagar di någon affär skulle göras, var de bätt om man fick en
präng innan man gav ut. De var sur med de.

3 Di apotta alltid då di gav ut pengar för inde luren skulle gå från dem. Di apotta när
di fick pengar. För där skulle bli sur, och för inde dröll skulle ta luren.

De är här många ännu som på skämt apottar, och uts ja haus apotta så ente dröll ha mynt
Ett gam. ordet spotta trøj gunga o rähna le nie. Spotta bröft i rähna mit.

4 Di talar ofta om sängpränga, ta sängpränga får ha de. Laga för mycket.

Oräfffärdig medel, di gamla sa alltid, de e oräfffärdigt bekommel, de ska gau i bed-
je led. Där var ingen dränad med de som var oräffväist tillakansat.

Di skulle lämna i frusa sina sängpränga, ta häur faur sitt.

De va må sängen kommed de skulle ma sorgen bort gau.

5. Hittade pengar har alltid ansöks som sur. Glädat silverpengar.
6. Drömma om silverpengar skall betyda sur i förekommande. Pepparpengar är inte så bra. Tappa en slant i golvet, betyder någon förlust.
7. En slant som di hittat, eller fällt på en särskild dag anses som lyckoslant. Den bär di i portemonén, eller om de är guld, i en kedja. Många har en slant i väska. Eller i bössen, så inte kuron gick rent bort. Så spotta di på den och ta ner den.
8. Jag har ju hört gamla berättelser om andar, geonisse, och dylikt som drog lycka till huset. Onda makter som tog luren från den ene och bar till den andres. De skedde genom besvärjelser, och kontrakt med onda makter. Då gick ju allt i läs di hade sur i allt. Gamle om sådana makter finns ännu i dag. Många ställen som varit rikedom, och mycke gam. som förvärvat, nu är rent förlit. Då yttres av många nu ha fan had eitt igen. Åtan hjälpte dem å dtra did, om han had ad i jem. Här är mycket särden rikedom som folk drott di har med onda makter tagit. De har nu i fredje led gått ut. Sen barnen tagit vid så har obrun kommit mer och mer. Di ajöls ylkras i far o mors lid geek de bra, di kenns förkärra se. Vi ha bara sur. Men en annan dro är bland di äldre som varit med i föräldrarnas lid. Di kan sala om di hörde ysekugg i skogarna, drä fallas men ingen människan.
9. Pengar i byggnader i foden de var och så en gam översta de skulle ha sur med aig.

10 Offra grängar, de är en gam. tre, och sed. Folk drodde ju mycket på gastables för i tiden. Gamla har talat om, att di ofta kom i följe med gastables. De var näst märka hästkvällar. Di sa, om di bad blässet följa dem hem och lysa dem gjorde de det. Men di fick di ta upp en slant och kasta till den. Offra i källor var ofta brukat. Sankt Olafs källa har många offrat till. De var för att bli botade för nån i komona. Här nere vid Hörsby är en källa, eller har varit, som folk far i tiden offrat i.

En gam. har talat om, i hans yngre år skulle di rense den källan en gång, di tog vatten där till kreatur, så på bottnen var flera gamla pengar. De var plåt, och speske, gammal mynt. Di har även offrat till Hammarlundas kyrka, di juster den har stått i synodaleden.

Allt har de varit dels för sjukdom hos folk, och dels att få surigen, där som den var borta. "Pångar i kistan har jag ej hört, men det är nog dröligt, för di har ju lagt dit annat, som stål, krut, fast snynder i kring. För den döde ej skulle gå igen."

12 Pångar vid bröllop, har ju förekommit på flera vis. Pångar i brudslängen, i tvättkassan, i brudakorna. Vid barnslags, brukades alltid för, att lägga faddergrända i vaggan. En lyckopång i lindam.

Sen var här ju kyrkoffer, offra i fattisäcken, offra i prästasäcken. Att gam. uti är prästasäcken i barnmorskesäcken lemnades.

13 Här, på kyrkorumen fanns förr en mängd gamla mynt. Di gamla sa, de var plåtkronmynt. Di var stora, där var en massa, di hade väl renas ut dem ur kyrkan.

De var antagligen offer, de i sankmarken skall också ha hittats något liknande. De skall ha varit så gamla som i fredstider, där var vallgravar.

14 De har man ju hört att folk grävt ner, eller på annat sätt gjort pångar. De finns även här, di som påstått att pångar som varit adulna, eller på annat sätt tillkomma varo gjorda. Di sem gjött ingen sen di var döda, di fick ingen ro förrän de blev hittat.

Där skulle vara något gjörd som skulle fram. Här var di som påstod pångar skall vara gjorda.

15 Di påstod ju att sådana gjorda skatter endast i den övernaturliga världen. Ingen utom den som var överkonst humrig kunde utforska de. Eller en som kunde tala med de döda.

16 Här skulle ju finnas de som kunde tala med andarna, och säga var sådant fanns.

17 Sen di hittat de gjorda fick ju den döde ro i graven. Prästen skulle ju alltid försvara med.

20 Di Lyby mæsse fanns ett hus snapphanchuset, där skall i fredstider snapphanna hilit till. Di skulle ha grävt ner skatten i Lyby mæsse. Men om di hittat något vet jag ej.

Alla mæsijorder blir ju härt utgrävda nu. Men sägner kvarstår.

Hembygden här, på början av 1900 talet bestod endast av några ställen och intaka hus.

De var fällda i stora riddar Gastables, och skrävmanan, bækkehast och allt annat hade fri rörelse. De var också fullt inrotat hos folket.

En gam. sägen förföljer att jätten bott på Benarys hall. När Säpinge kyrka byggdes var de meningen den skulle ligat på Benaryn. Där skulle körs himmer dit tre gånger men jättarna burit de dörifränen om natten och lagt de där kyrkan nu är. En stor grundsten som är under predikstolen skall jätten ha lagt.

Mellan Benaryn och Säpinge var förr en kyrkstig, över rörmessen, där skall jätten ha gått och burit timret. Där är en bäck som flyder där som atigen går över.

Di nästan att där syns fyrt i adernna efter jätten, där är admar i backen som övergång Men har där varit några så är di utplånade, för att då Gösta fjärdedt var hemma var han där och granskade aderna. Men han hittade ingenting.

Jättarna skulle när di hörde kyrkklockorna förflytta sig längre. Di skulle kommit till Benarys hall från hallabacken i Sellerup. I vrede skulle di ha kastad adnar vid Sellerups hall och sen längs åt äsen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

ACC. N.R M. 10233:14.

Prydnadsaker upp och uppställd. I denne kyrkan finns inget kyrkoskepp, eck
indé i de kyrkorna här i hela hälften. Jag har hört tales om kyrkoskepp, men
skaffa någon beskrivning kan jag ej.

Jag har hört, att när skepp gått under, skeppen blivit upphängda. Men de har
sänt varit i omå kyrkor. Di skulle sen vara som varsel. Di kunde förutsäga
elyckor. Här omkring vet jag ingen farfylgemeddel på något sätt.

Jag vet att di som varit på sjön kan ha farfylgsmeddel som minne.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Luf 54

Lekar Jag minns som barn, särskilt på skolplanen di hade en lek som di ställde
prinsar på rad, så skulle di åta på varst avstånd från dem. Så hade di bollar, så skulle
di med en häppa elå till bollen så den kom mot prinsen. Bollen låg på marken.

Ett annat, di rita ut en fyrtant, så beige di häppor och sätte i handen, en i var sida.
De var böjning som en lisens båge. Så skulle di åta på ett visst avstånd från, och med
häppen få bollen genom. Där sätter inne i fyrtanten och pressa på bollen. De var också
två och två. De försökte även med hitta dra streck, som di skulle få bollen över.

Per i hålen är en gem lek. Di grävde en stor håla, så var di flera, nån skulle
försöka få bollen i hålen, andra feda hålarna.

Jag minns också, att di med förbundna ögon skulle elå rätt på en punis. Di skulle
en häppa, så skulle en och en gå fram och med en häppa försöka elå rätt på häppan.